

Lublin, sierpień 2020 r.

Dr hab. Beata Jeżyńska prof. UMCS
Zespół Badawczy Prawa Rolnego i Gospodarki Gruntami
Wydział Prawa i Administracji UMCS w Lublinie

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Martyny Komarowskiej - Horosz Prawna ochrona rolnictwa w egzekucji świadczeń pieniężnych Białystok 2020, s. 318

1. Ogólne kryteria redakcyjne

Rozprawa doktorska mgr Martyny Komarowskiej - Horosz nosi tytuł „Prawna ochrona rolnictwa w egzekucji świadczeń pieniężnych”. Obejmuje pięć rozdziałów merytorycznych oraz rozważania wstępne (Wstęp), rozważania końcowe (Zakończenie), wykazy skrótów: nazw aktów prawnych, innych skrótów oraz wykaz wykresów, aktów prawnych, literatury, orzecznictwa, stron internetowych.

Konstrukcja pracy ma tradycyjne ujęcie wyróżniające rozdziały, wewnątrznie rozbudowane w ten sposób, że ich treść podzielona została na punkty i podpunkty, także podpunkty wielostopniowe, stosownie do merytorycznych założeń pracy. Wszystkie rozdziały są poprawnie powiązane z tematem pracy i stanowią zamkniętą całość rozważań wraz z merytorycznym ich podsumowaniem.

Należy zwrócić uwagę, że recenzowana rozprawa należy do jednych z obszerniejszych prac, co dość powszechnie tworzy pewne zagrożenie powtórzeń lub poszerzania zakresu rozważań poza zakres wyznaczony tematem. Z zagrożeniem tym Autorka poradziła sobie bardzo dobrze, w efekcie wielowątkowe i wielopłaszczyznowe rozważania prowadzone są z zachowaniem dyscypliny naukowej, a ich rozmach wyraźnie wskazuje na poważne zaangażowanie badawcze Autorki i szczególne zainteresowanie omawianą problematyką.

Prowadzone rozważania koncentrują się wokół tezy głównej rozprawy i stanowią przemyślany, starannie sformułowany i usystematyzowany logiczny ciąg analizy i wniosków. Tezy szczegółowe zostały dobrze sformułowane oraz obszernie uzasadnione, wskazując na ich znaczenie dla zasadniczego toku rozumowania i wnioskowania. Spisy, odsyłacze oraz wykazy zawarte w pracy, zostały sporządzone poprawnie. Praca napisana jest klarownym i czytelnym językiem. Autorka dołożyła też należytej staranności w redagowaniu tekstu, niemal całkowicie unikając błędów językowych czy literowych, dzięki czemu lektura tekstu nie nastęrcza problemów. Tym samym stawiane pracom doktorskim ogólne wymagania redakcyjnych zostały spełnione.

2. Temat rozprawy

Wybór tematu rozprawy doktorskiej został dokonany trafnie. Zagadnienia ochrony rolnictwa w postępowaniach egzekucyjnych należą do szczególnie złożonych z uwagi na konieczność stałego równoważenia, z jednej strony ochrony i wsparcia rolnictwa, realizującego liczne pozaprodukcyjne funkcje, zwłaszcza w zakresie dostarczania dóbr publicznych stanowiących gwarancje ładu publicznego i bezpieczeństwa społecznego, a z drugiej zachowania fundamentalnych zasad wykonywania zobowiązań, przestrzeganie obowiązków ustalonych w orzeczeniach właściwych organów lub bezpośrednio w przepisach. Doktorantka już na wstępie zauważa, że specyfika działalności rolniczej powoduje, że nie jest ona oparta o czysty rachunek ekonomiczny. Wynik gospodarczy jest uzależniony nie tylko od ryzyka wynikającego ze zmienności rynku, ale także ze znacznie poważniejszych zagrożeń wynikających z niemożliwych do zapobieżenia czynników naturalnych, zjawisk atmosferycznych i biologicznych. Problemy rolników ze spełnianiem długów często nie wynikają z ryzykownych czy błędnych decyzji gospodarczych, ale z powodów zupełnie od nich niezależnych i niemożliwych do przewidzenia. Teza ta jest często powtarzana w prowadzonych rozważaniach, nadając im szeroki społeczny i gospodarczy kontekst. Właśnie takie ujęcie, pozwala na dokonanie całościowej oceny regulacji prawnych i wskazanie na ratio legis, jakie determinowało – a częściej powinno determinować – ich konstruowanie. Problemy stąd wynikające Autorka dostrzegła i podjęła udaną próbę ich przedstawienia, opracowania i oceny, co wymagało wiedzy znacznie wykraczającej poza teoretyczną prawniczą. W całej pracy, z zachowaniem wymaganej proporcji, konsekwentnie prezentowane są zagadnienia teoretyczne oraz ich strona praktyczna. Przyjęta przez Doktorantkę reguła prezentacji zagadnień, świadczy o dobrej znajomości praktyki prezentowanych problemów, a zwłaszcza ich wymiaru społecznego. Całość rozważań skutecznie broni się tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Rozważania dysertacji uzyskują tym samym nowy poszerzony kontekst, w którym prezentowana problematyka ujawnia nadal dyskusyjne zagadnienia teoretyczne, co do ram ochronnych z jakich w egzekucji mogą korzystać producenci rolni prowadzący rodzinne gospodarstwa rolne. Przyjęty w rozprawie praktyczny kontekst rozważań, wyznacza jej specyficzny walor teoretyczny oraz interdyscyplinarny.

Z powyższych względów wybór tematu rozprawy doktorskiej należy uznać za trafny, nowatorski oraz istotny ze względów poznawczych, teoretycznych, społecznych i gospodarczych.

3. Cel i hipotezy badawcza rozprawy

Sformułowany przez Doktorantkę podstawowy cel recenzowanej rozprawy doktorskiej zakłada ocenę obowiązujących przepisów o egzekucji pod kątem realizacji konstytucyjnej normy programowej nakładającej obowiązek kierunkowego wspomaganie gospodarstw rodzinnych, jako podstawy ustroju rolnego. Przedmiotem badań w niniejszej rozprawie jest sytuacja prawna rolnictwa w egzekucji. Analizie poddana została potrzeba udzielenia ochrony rolnictwu w przepisach szczególnych z zakresu egzekucji, z uwagi na wypełnianie istotnych funkcji gospodarczych i społecznych. Fundamentalne znaczenie dla prawa rolnego ma pytanie, jaki jest przedmiot i cel ochrony przepisów tej gałęzi prawa (s.14).

Realizacja celu wymagała weryfikacji założonych hipotez badawczych, które Doktorantka sformułowała, jako pytania w kolejnych punktach Wstępu. Główna hipoteza badawcza sformułowana została następująco: „Normy prawne regulujące egzekucję świadczeń pieniężnych przeciwko rolnikom nie realizują przewidzianej w art. 23 Konstytucji zasady, zgodnie z którą podstawą ustroju rolnego Rzeczypospolitej Polskiej są gospodarstwa rodzinne. Ochronę gospodarstw rodzinnych w egzekucji świadczeń pieniężnych należy skonstruować poprzez systemowe rozwiązanie łączące szczególne regulacje z zakresu egzekucji oraz specjalne regulacje z zakresu prawa o skutkach niewypłacalności, co pozwoliłoby na kompleksowe rozwiązanie potrzeby ochrony rolnictwa w egzekucji oraz szerszego problemu niewypłacalności gospodarstw rodzinnych „ (s.20). Weryfikacja hipotezy głównej, jak i szczegółowych rozważone zostały przez Autorkę w wyznaczonych poszczególnymi rozdziałami i podrozdziałami polach badawczych. Rozważania poszczególnych pól badawczych nie budzą zastrzeżeń merytorycznych, są prowadzone w sposób umiejętny i z dobrą znajomością prezentowanych zagadnień oraz z zachowaniem dyscypliny rozważań naukowych.

4. Metody badawcze

W rozprawie zastosowano przede wszystkim formalno-dogmatyczną metodę badawczą, właściwą dla prowadzonej analizy przepisów prawnych. Analiza obejmuje obszernie wykorzystane regulacje prawodawstwa krajowego. Interdyscyplinarne aspekty rozważań, uzasadniły wykorzystanie także metod badawczych właściwych dla innych dyscyplin naukowych, które pozwoliły Autorce na wykorzystanie ich dorobku. Stąd w pracy pojawiły się informacje i dane statystyczne oparte na materiałach ekonomicznych, statystycznych, socjologicznych, opracowanych raportach właściwych instytucji publicznych oraz dane udostępniane i upowszechniane w internetowych bazach źródłowych. Z uwagi na charakter rozważań ich zastosowanie

należy ocenić szczególnie wysoko. Pomocniczo wykorzystywana została także metoda historyczna oraz prawnoprównawcza, a zakres ich wykorzystania determinowały prowadzone badania. Wszystkie metody zostały prawidłowo dobrane i właściwie zastosowane, co świadczy o umiejętności Doktorantki prowadzenia samodzielnej pracy analitycznej i badawczej oraz wymaganym opanowaniu warsztatu naukowego.

5. Układ wewnętrzny i problematyka pracy

Układ wewnętrzny rozprawy doktorskiej mgr Martynty Komarowskiej – Horosz został prawidłowo ujęty. Struktura pracy odpowiada kierunkowi argumentacji wyznaczonemu przez sformułowany cel badawczy, główne wątki problemowe oraz przyjętą przez Autorkę wstępną hipotezę badawczą. Kolejne rozdziały stanowią przedmiot określonych i logicznie ze sobą powiązanych rozważań.

Recenzując rozprawę należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia stanowiące meritum rozważań.

Wstęp (s. 13-20) stanowi wprowadzenie do zagadnień merytorycznych ujętych w kolejnych rozdziałach. W treści zostały omówione zagadnienie uzasadniające wybór problematyki, cel pracy, metody badawcze, główne wątki problemowe oraz zasady doboru i wykorzystania materiałów źródłowych. Wskazano na podstawowe hipotezy badawcze. Autorka dokonała krótkiej prezentacji zagadnień podjętych w kolejnych rozdziałach dysertacji. Określiła także datę obowiązującego dla rozważań stanu prawnego, co wobec ciągle trwających szybkich prac legislacyjnych w zakresie prawa rolnego, ma istotne znaczenie.

Wstęp spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim w obszarze nauk społecznych.

Rozdział I (s. 21 - 86) rozprawy, zatytułowany został jako „*Potrzeba prawnej ochrony rolnictwa w egzekucji*”. Rozważania zawarte w tej części pracy oparte zostały na obszernym tle doktrynalnym. Autorka prezentuje podstawową dla dalszych rozważań siatkę pojęciową i dokonuje przeglądu zasadniczych definicji i problemów co do pojęcia i kryteriów wyróżnienia prawa rolnego, gospodarstwa rolnego, gospodarstwa rodzinnego, producenta rolnego – rolnika, działalności rolniczej, uzasadnia potrzebę i konieczność ochrony rolnictwa w egzekucji, definiuje zasadnicze pojęcia dla procedury i trybów egzekucji. Operacjonalizacja wskazanych pojęć dla potrzeb pracy jest uzasadniona, choć uznać należy, że ma charakter przeglądowy i porządkujący. Na uwagę w tej części pracy, zasługuje zwłaszcza bardzo trafne zastosowania fundamentalnej teorii własności rolniczej prof. A. Stelmachowskiego do problematyki egzekucji z gospodarstwa rolnego (s. 28 -29) oraz wykraczające poza

ramy przeglądowe uwagi na temat agraryzacji prawa. Zgodzić się należy z Doktorantką, że agraryzacja, rozumiana jako obejmowanie regulacjami nowych stosunków społecznych w rolnictwie, jak i wkraczanie norm prawnorolnych do innych dziedzin. Dzieje się to wskutek dołączenie nowych lub rozbudowę już istniejących przepisów prawnorolnych w gałęziach niezwiązanych bezpośrednio ze stosunkami w rolnictwie, np. w przepisach z zakresu prawa cywilnego i administracyjnego. Autorka jako przykład tak rozumianej agraryzacji wskazuje właśnie wkraczanie norm szczególnych regulujących sytuację rolnika w egzekucji (s. 30). Konsekwentnie podkreśla znacznie wielofunkcyjności rolnictwa w dostarczaniu ważnych dóbr publicznych (s. 41 – 43). Prezentacja zagadnień teoretycznych, uzupełniona została danymi statystycznymi, które obrazują złożoność problematyki i badań oraz dobrze świadczą o erudycji Autorki. Rozważania i analizę w tym rozdziale – jak i w każdym kolejnym, co należy podkreślić jako szczególny walor pracy – zamykają konkluzje, które zostały sformułowane w sposób konkretny i czytelny. Wnioski są zgodne z prowadzoną wcześniej analizą, dobrze wyartykułowane i uzasadnione. Autorka w tej części pracy starannie zebrała i wykorzystała literaturę przedmiotu.

Rozdział II nosi tytuł: „ *Ograniczenie egzekucji jako instrument ochrony rolnictwa* ” (s. 87 - 140). Autorka dokonuje w jego treści weryfikacji tezy badawczej czy w obecnie obowiązujących aktach prawnych można odnaleźć regulacje specjalne wypełniające zadanie ochrony rolnictwa w procedurze egzekucji, a jeżeli tak, jaki jest przedmiot ochrony oraz czy został prawidłowo ukształtowany. Wnioski nie napawają optymizmem. Doktorantka trafnie ocenia, że wybrane ograniczenia przedmiotowe dotyczące rzeczy, które są uzasadnione względami humanitarnymi, nie stanowią instrumentu ochrony rolnictwa w egzekucji. Wyłączenia w zakresie zwierząt niezbędnych do wyżywienia są regulacjami przestarzałymi, o marginalnym znaczeniu, które należy albo dostosować do obecnych realiów, albo uchylić. Natomiast ograniczenia w zakresie narzędzi niezbędnych do pracy zarobkowej nie mają zastosowania względem rolników, z uwagi na regulacje szczególne wprowadzone na podstawie art. 830 k.p.c. (s. 92). Dalej, Autorka ocenia, że przepisy wprowadzające ograniczenia w zakresie egzekucji ze środków pieniężnych nie przewidują żadnej ochrony dochodów rodziny rolniczej, której członkowie pracują w gospodarstwie rodzinnym, a często nie są formalnie zatrudnieni w ramach stosunku pracy, czy innego stosunku cywilnego. Należy zatem postulować wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą zajęciu nie podlega, w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność rolniczą, w każdym miesiącu kwota odpowiadająca wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę pomnożona przez liczbę osób w rodzinie rolniczej pracującej w gospodarstwie rodzinnym i utrzymującej się

dochodów wypracowanych w tym gospodarstwie, tj. dłużnika oraz każdego członka rodziny rolniczej, który pracuje w gospodarstwie. Zaś jedynym przepisem szczególnym, który został stworzony ze względu na potrzeby ochrony rolnictwa jest zwolnienie spod zajęcia środków uzyskiwanych przez rolników z funduszy Unii Europejskiej. Jego praktyczne znaczenie, jak zauważa Autorka, jest jednak niwelowane z uwagi na relację ograniczeń dotyczących zajęcia wierzytelności oraz jej przelewu na rachunek bankowy dłużnika. Nadto, Doktorantka wskazuje, że przepisy wprowadzające szczególne ograniczenia egzekucji sądowej i administracyjnej istnieją i co do zasady tworzą reguły ochronne, ale nie są spójne. Sytuacja dłużnika jako rolnika nie powinna różnić się w zależności od tego, w jakim trybie prowadzona jest przeciwko niemu egzekucja. Konieczne jest skorelowanie przepisów z zakresu egzekucji sądowej i administracyjnej w kontekście sytuacji rolnictwa. Oba tryby egzekucji służą temu samemu celowi, różnią się jedynie w zakresie źródeł egzekwowanych zobowiązań, organów egzekucyjnych, a obecnie także niestety niekompatybilnością procedury. Ten dość pesymistyczny obraz jaki rysuje się na tle analizowanych przepisów, uzupełniają równie niepokojące, choć trafne uwagi co do braków rejestrów rolniczych pozwalających na szybką i rzetelną weryfikację sytuacji prawnej i faktycznej rolnika – dłużnika (s. 111) oraz słabości Izby rolniczej jako organu opiniującego w sprawach związanych z egzekucją (s. 117). Podsumowanie rozdziału ujęte zostało syntetycznie, przez zebranie dotychczasowych rozważań.

Rozdział III nosi tytuł „*Szczególne sposoby egzekucji z gospodarstwa rolnego jako instrument ochrony rolnictwa*” (s. 141 - 178). Teza badawcza zmierza do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy szczególne sposoby egzekucji stanowią narzędzie ochrony rolnictwa w egzekucji, a jeżeli tak, jaki jest przedmiot ochrony tych norm oraz czy zostały one prawidłowo ukształtowane. Autorka, już na wstępie rozważań podkreśla, że omawiane regulacje niewątpliwie należą do regulacji specjalnych, które zostały skierowane do dłużników prowadzących działalność gospodarczą, w tym w formie gospodarstwa rolnego. Natomiast istotne jest czy realizują funkcję ochronną. Jako dobrze rokującą dla realizacji funkcji ochronnych wskazana została przez Autorkę konstrukcja prawna zarządu przymusowego gospodarstwem rolnym. W ocenie Doktorantki egzekucja przez zarząd przymusowy nad gospodarstwem rolnym mogłaby stanowić instrument ochrony rolnictwa w egzekucji. Jej zastosowanie powoduje bowiem, że działalność rolnicza prowadzona przez zarządcę przymusowego, nie ulega zakłóceniu na skutek spieniężania poszczególnych składników gospodarstwa rolnego w celu zaspokojenia wierzycieli. Po zakończeniu postępowania dłużnik odzyskuje zarząd nad jednostką gospodarczą o niepogorszonej sytuacji. Ale przedstawione w dalszej części dane statystyczne

jednoznacznie wskazują, że wykorzystanie tej formy egzekucji pozostaje w sferze teoretycznej. Na skutek niskiej popularności zastosowania tego sposobu egzekucji, nie zachodzą praktycznie żadne odczuwalne pozytywne skutki, które mogłyby spowodować omawiana instytucja, przekładające się na ochronę rolnictwa (s.143; 144, 158). Przyczyny tego stanu Autorka upatruje w konstrukcji przepisów, która powoduje, że zarząd przymusowy jest korzystny dla wierzyciela jedynie w wąskim katalogu przypadków (s. 158). W dalszej części rozdziału omówiona została egzekucja przez sprzedaż gospodarstwa rolnego, również poparta danymi statystycznymi obrazującymi praktyczne znaczenie konstrukcji. Z przedstawionych analiz Autorka wyprowadza wnioski, że egzekucja przez sprzedaż gospodarstwa rolnego mogłaby stanowić instrument ochrony rolnictwa w egzekucji, z ukierunkowaniem na ochronę interesu społecznego w postaci zachowania w całości gospodarstwa rolnego, za pomocą którego nowy właściciel dostarcza społeczeństwu produktów rolnych i dóbr publicznych, lepszego rozdysponowania środków produkcji i innych zasobów. Jednakże egzekucja tym sposobem jest korzystna dla wierzyciela lub dłużnika jedynie w stosunku do bardzo dużych gospodarstw rolnych, co w krajowych realiach gospodarczych, gdzie dominują gospodarstwa małe lub średnie, nie ma większego zastosowania (s. 176). W podsumowaniu rozważań Autorka trafnie postuluje, by szczególne sposoby egzekucji powiązać z ograniczeniami przedmiotowymi oraz zaprojektować spójny system egzekucji przeciwko rolnikom ukierunkowany na zaspokojenie wierzycieli z dochodów uzyskiwanych z działalności rolniczej, ewentualnie ze sprzedaży całego gospodarstwa rolnego. Podkreśla, że konieczne jest uwzględnienie rozmiaru gospodarstw rolnych, gdyż szczególne sposoby egzekucji mogą być skutecznym instrumentem, tylko w odniesieniu do dużych gospodarstwach rolnych, w których fakt zorganizowania powoduje, że wartość całości jest większa od sumy wartości składników.

Rozdział IV „ *Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego jako instrument ochronny rolnictwa w egzekucji* ” (s. 179 – 225), jest dla doktryny prawa rolnego szczególnie ważny, i w nim upatrywać należy zasadniczy wkład recenzowanej rozprawy w rozwój tej dziedziny prawa. Powiązanie analizy przepisów szczególnych ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego z regulacją art. 23 Konstytucji, jakie przyjęła Doktorantka jednoznacznie wyznacza kontekst badawczy. W tej części pracy Autorka uwidacznia ustrojowe znaczenie rodzinnego gospodarstwa rolnego i obowiązki ustawodawcy zwykłego wobec konieczności ochrony takich jednostek produkcyjnych. Autorka analizuje zmieniające się przepisy ustawy UKUR i wychwytuje zmieniające się cele dla jakich nowelizowana jest ustawa w perspektywie funkcji ochrony gospodarstw rodzinnych. Wnioski jakie formułuje są jednoznacznie krytyczne. Wynika

z nich bowiem, że faktycznym celem UKUR jest kontrola obrotu nieruchomościami rolnymi. Ingerencja tej ustawy w egzekucję nie ma zatem na celu ochrony rolnictwa czy gospodarstwa rodzinnego. W toku postępowania egzekucyjnego dochodzi do nabycia nieruchomości rolnych, dlatego objęto je zakresem zastosowania przepisów UKUR. Intencją ustawodawcy, jak wskazuje Autorka, nie było przyznanie rolnictwu, zwłaszcza zaś gospodarstwu rodzinnemu, szczególnej ochrony także w egzekucji, lecz dążenie do tego, aby kontrola obrotu gruntami rolnymi była totalna (s. 191, 215, 225). Z oceną tą trzeba się zgodzić.

Rozdział V pt. „ *Upadłość, restrukturyzacja, restrukturyzacja zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwo rodzinne jako uzupełnienie instrumentów ochrony rolnictwa w egzekucji* ” (s. 226 – 262). Rozważania tej części pracy uwzględniając specyficzne postępowania egzekucyjne, uzupełniają podstawowe instrumenty prawne i decydują o kompletności prowadzonych rozważań. Sformułowane przez Doktorantkę oceny zwracają uwagę na kwestie zasadnicze dla ochrony rolnictwa. Po pierwsze Autorka uznaje, że prawo o skutkach niewypłacalności zawiera przepisy szczególne odnoszące się do rolnictwa. Rolnik będący osobą fizyczną może ogłosić jedynie upadłość konsumencką, a osoba prawna zajmująca się taką samą działalnością, podpada pod zastosowanie ogólnych przepisów o upadłości właściwych dla przedsiębiorców. W prawie restrukturyzacyjnym brak jest przepisów szczególnych w tym zakresie, zarówno osoba fizyczna, jak i prawna będąca rolnikiem, może podlegać restrukturyzacji i korzystać z instytucji pozwalających na przywrócenie wypłacalności. Dodatkowo ustawodawca wprowadził ustawę specjalną mającą na celu rozwiązanie problemu zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne. Na postawione pytanie badawcze, czy rolnictwo jest chronione w związku z upadłością oraz restrukturyzacją Autorka odpowiada twierdząco. Ale zwraca uwagę, że mankamentem uregulowań w stosunku do rolników jest brak systemowego rozwiązania problemu niewypłacalności i konieczne jest opracowanie spójnego systemu „zarządzania” zadłużeniem rolnictwa, tak aby uwzględnić nie tylko interes rolników, ale także interes społeczny. Wnioski te zostały następnie uwzględnione w Zakończeniu – wnioskach de lege ferenda.

Zakończenie (s. 263 – 274) pracy obejmuje część zawierająca wnioski de lege lata i odrębne ujęte wnioski de lege ferenda. Te ostatnie ujęte zostały w punktach, a następnie szeroko omówione. Podsumowanie rozważań zaprezentowane zostało w sposób lapidarny, precyzyjny i klarowny. Konkluzje stanowią dobry punkt wyjścia do dalszych opracowań i badań, a nieco odmienne spojrzenie analityczne, otwiera nowe obszary badawcze. Włączenie sfery oceny ekonomicznej instrumentów prawnych

wydaje się obecnie celowe, konieczne a wręcz oczekiwane zarówno przez teoretyków jak i praktyków prawa rolnego. Świadczy o dobrym przygotowaniu merytorycznym, opanowaniu warsztatu naukowego i swobody prezentowania poglądów naukowych przez Doktorantkę.

6. Ocena końcowa

Rozprawa doktorska mgr Martynty Komarowskiej - Horosz jest nowatorska oraz porusza zagadnienia aktualne i ważne społecznie i gospodarczo. Jednoznacznie zasługuje na pozytywną ocenę końcową. Rozważania są prawidłowo oparte na analizie ustawodawstwa, poglądów doktryny i orzecznictwa sądowego. Rozprawa stanowi też oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, świadczącego o umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktorantkę. Podkreślić należy, że uwagi i rozważania z wykorzystaniem dorobku naukowego pozaprawnych dziedzin wiedzy i nauk nadały badaniom prezentowanym w pracy charakter pogłębionych pozwalających na perspektywiczne ujęcie prezentowanych zagadnień. Walorem jest także staranne opracowanie, rzetelnie zebrane i udokumentowane źródła, imponująca bibliografia, staranny przekaz, który mimo obszerności pracy nie traci nic z dyscypliny rozważań, analiz i wnioskowań. Poziom rozważań i staranność naukowa uzasadniają wystąpienie o wyróżnienie rozprawy, a także jej publikację.

W konkluzji stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki i może być przyjęta jako rozprawa doktorska. Wnioskuje o dopuszczenie Pani mgr Martynty Komarowskiej - Horosz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

